

ÜNİTE 4-ÇAĞDAŞ TÜRKİYE YOLUNDA ADIMLAR DERS NOTU

SALTANAT VE MİLLİ EGEMENLİK

SALTANAT

Ülke yönetiminin, bir ailenin elinde olduğu sisteme Saltanat denir ve halkın yöneticilerini seçme hakkı yoktur

MİLLİ EGEMENLİK

Egemenliğin yani ülkeyi yönetme hakkının doğrudan doğruya millete ait olmasına milli egemenlik denmektedir

Kurtuluş Savaşı sırasında ilk amacımız ülkeyi kurtarmaktı. Yani bağımsız olmaktı. Atatürk ve onun gibi düşünen bazı kişiler ülke bağımsız olduktan sonra **milli egemenliğe** dayalı bir yönetim yani **Cumhuriyeti** istiyordu. Bazı kişiler ise ülke bağımsız olduktan sonra ülkeyi **padişah** yani **saltanat** yönetsin istiyordu.

SALTANATIN KALDIRILMASI 1 KASIM 1922

Nedenleri

- İtilaf devletlerinin Lozan görüşmelerine TBMM ile birlikte **İstanbul Hükümeti**'ni de çağırması.

Dikkat! Bu madde saltanatın kaldırılmasını **hızlandıran** gelişmedir.

- Millet egemenliğine dayanan yeni bir yönetimin kurulmak istenmesi
- Saltanatın ulusal egemenlik anlayışına **ters düşmesi**

Sonuçları

- ✓ Altı yüz yıldan beri devam eden Osmanlı hanedanı **resmen** sona erdi.
- ✓ Son Osmanlı hükümdarı **Sultan Vahdettin** İstanbul'dan ayrıldı.
- ✓ Laikliğin **ilk** aşaması gerçekleşti.
- ✓ İtilaf devletlerinin çıkarmak istedikleri **ikilik önendi**.
- ✓ Milli egemenliğin gerçekleşmesi için önemli bir aşama kaydedildi.
- ✓ Yönetimde iki başlılık ortadan kalktı.
- ✓ TBMM hükümeti ülkenin **tek temsilcisi** haline geldi.

Hap Bilgi: Saltanatın kaldırılmasına rağmen halkın henüz hazır olmamasından dolayı **halifeliğe dokunulmamış** ve **Abdülmecit Efendi TBMM** tarafından halifeliğe getirilmiştir.

ÖNEMLİ BİLGİLER

- Son padişah **VI. Mehmet** yani **Sultan Vahdettin**'dir.
- Son Osmanlı halifesi TBMM'nin seçtiği **Abdülmecit Efendi**'dir.
- Saltanatın kaldırılması **Cumhuriyetin ilanı** için önemli bir adım olmuştur.
- Saltanatın kaldırılması **Laiklik yolunda atılan ilk adımdır**.
- I. TBMM'nin yaptığı tek inkılap saltanatı kaldırmaktır.**

ÖRNEK CÜMLELER	Doğru	Yanlış
Yönetimin belirli bir aile üzerinde olduğu yönetim şekline demokrasi denir		
M. Kemal'in düşüncesi millet egemenliğine dayanan bir yönetim şekline geçmektir		
Kurtuluş savaşı sırasında uygun ortam olmadığı için Saltanatın kaldırılması sonraya bırakılmıştır		
Saltanatın kaldırılması ile Osmanlı soyundan olan herkes yurt dışına gönderilmiştir		
Laiklik alanında yapılan ilk inkılap Saltanatın kaldırılmasıdır		

Örnek Sorular

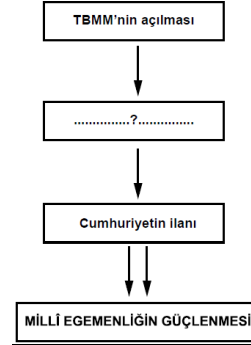
1-

İtilaf Devletleri, Lozan Barış Konferansı'na TBMM Hükümeti ile birlikte Osmanlı Hükümetini de çağırılar. Böylece Türk tarafını ikiye bölerek zayıf düşürmek ve kendi çıkarlarını daha kolay elde etmek düşüncesinde idiler. İtilaf Devletleri nin bu tutumu, Osmanlı Hükümetinin de konferansa katılmaya istekli oluşu TBMM Hükümetini harekete geçirdi. İtilaf Devletleri'nin oyununa gelmemek için TBMM Hükümeti 1 Kasım 1922'de saltanatı kaldırdı.

Aşağıdakilerden hangisi TBMM Hükümetinin İtilaf Devletleri'ne karşı izlediği bu politikanın sonucu olamaz?

- A) Din ve devlet işleri tek bir makamın elinde toplanmıştır.
- B) Ülkede iki ayrı yönetimin bulunmasına son verilmiştir.
- C) Ulusal egemenliğin sağlanması yolunda önemli bir adım atılmıştır.
- D) İtilaf Devletleri'nin ikilik çıkarma planları sonuçsuz kalmıştır

2-

Diyagramda milli egemenliğin güçlenmesinin aşamaları gösterilmiştir. Bu süreç izlenirse “?” ile gösterilen yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A) Medeni Kanun
- B) Saltanatın kaldırılması
- C) Türk Tarih Kurumunun açılması
- D) Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun çıkarılması

3-

“Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir” M. Kemal Atatürk **M. Kemal** bu sözünü,

- I. Milletin devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olduğu
  - II. Saltanat rejiminin benimseneceği
  - III. Düşmana karşı birlik ve beraberliği korumak gerektiği
- durumlarından hangisi yada hangilerini vurgulamıştır?**

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I, II ve III

4-

İtilaf Devletleri, Kurtuluş Savaşı sonunda imzalanacak olan Lozan Barış Antlaşması görüşmelerine TBMM ile birlikte İstanbul Hükümeti'ni de çağırılmıştır. Amacı hükümetler arası ayrılık çıkarmak ve bu ayrılıktan yararlanarak Sevr Antlaşması doğrultusunda isteklerini yerine getirtmektir. **Bu durumun Türk milleti açısından olumlu sonucu olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

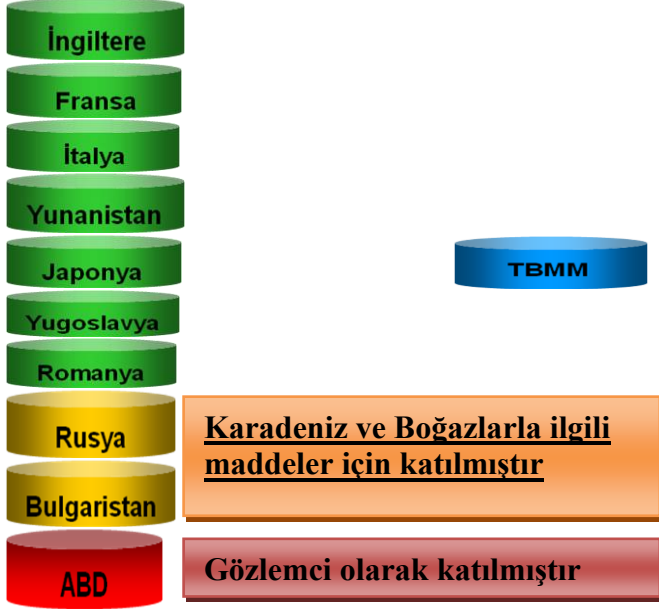
- A) Saltanatın kaldırılmasına zemin hazırlamıştır.
- B) İstanbul Hükümeti ile işbirliği yapılmıştır.
- C) TBMM'nin dini yetkileri artırılmıştır.
- D) Halifelik makamı kaldırılmıştır.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİ OKTAY GÜLMEZ

LOZAN ANTLAŞMASI 24 TEMMUZ 1923

Kurtuluş Savaşının kazanılmasından ve Mudanya Ateşkes Antlaşmasının imzalanmasından sonra sıra barış görüşmelerinin yapılmasına gelmişti. Barış görüşmelerinin yapılması için tarafsız bölge olan İsviçre'nin **Lozan** kenti seçildi.

Katılan Devletler

Hap Bilgi: TBMM hükümetini Batı cephesindeki mücadeleleri ve Mudanya Ateşkes Antlaşması sırasında gösterdiği başarıları sayesinde **İsmet İNÖNÜ** temsil etmiştir.

Hap Bilgi: Türk Heyetinin Lozan Konferansında kesinlikle taviz vermeyeceği iki konu vardı:
1) Doğu Anadolu'da kurulması düşünülen Ermeni Devleti
2) Kapitülasyonlar.

I. Lozan Görüşmeleri

20 Kasım 1922'de ilk toplantı başladı. Türk heyeti tam bağımsızlık hakkının tanınmasını ve Misak-ı Milli'nin İtilaf devletleri tarafından onaylanmasını istedi. Ancak İtilaf devletleri uzlaşmaz tutum sergileyerek sorunların çözümünü zorlaştırdılar. Özellikle de;

- Kapitülasyonlar
- Dış borçlar
- Musul sorunu
- Boğazlar sorunu

yüzünden konferans 4 Şubat 1923'te dağıldı..Türk Heyeti M.Kemal'in emriyle Ankara'ya döndü.

Konferansta anlaşmaya varılamaması yüzünden yeni bir savaş ihtimali ortaya çıktı.TBMM nin savaş hazırlıklarına başlaması ve Türk ordusunun Çanakkale'ye doğru ilerlemesi üzerine İtilaf devletleri yeniden görüşmek istediler ve ikinci defa görüşmeler başladı.Görüşmeler sonucunda Lozan Antlaşması 24 Temmuz 1923'te imzalandı.

ANTLAŞMANIN MADDELERİ

1-SINIRLAR

Doğu Sınırı : Görüşülmedi, **Kars antlaşması** geçerli oldu.

Irak Sınırı : **Musul** konusunda **anlaşmazlık** çıkması üzerine Türkiye ile İngiltere arasında ikili görüşmelere bırakıldı.

Hap Bilgi: 1926 yılında İngiltere ile yapılan Ankara Antlaşmasına göre Musul Irak sınırları içerisinde kalmıştır.

Suriye Sınırı : 20 Ekim 1921'de Fransa'yla imzalanan **Ankara Antlaşmasına** göre belirlendi

Hap Bilgi: Hatay Misak-ı Milliye aykırı olarak sınırlarımız dışında kalmıştır.

Batı Sınırı : Meriç nehri sınır oldu.

Ege Adaları : Bozcaada ve Gökçeada Türkiye'ye, On iki Ada İtalya'ya, diğer bütün Ege adaları silahsızlandırılması şartıyla Yunanistan'a verildi. II. Dünya savaşından sonra imzalanan Paris Antlaşması ile 12 Ada Yunanistan'a verildi.

2-BOĞAZLAR

- Boğazların yönetimi başkanlığını bir Türk'ün yapacağı uluslararası komisyona bırakılacak
- Boğazların her iki yakasında yirmişer km'lik alan silahsızlandırılacak
- Ticaret gemileri serbestçe boğazlardan geçebilecek
- Savaş gemilerine tonaj sınırlaması getirilecek.
- Savaş ihtimali olduğunda Türkiye boğazları silahlandırabilecek

Hap Bilgi: Boğazlar Komisyonunun olması Türkiye'nin egemenlik ve bağımsızlık haklarının sınırlandırıldığının göstermektedir.

3-İSTANBUL'UN DURUMU

İstanbul'un Lozan antlaşması'nın TBMM'de onaylanmasından sonra bir buçuk ay içerisinde İtilaf devletlerince boşaltılması kararlaştırıldı.

4-KAPİTÜLASYONLAR

Kapitülasyonların bütün sonuçlarıyla birlikte kaldırılması kabul edildi.

5-DIŞ BORÇLAR

- En çok Fransa ile aramızda bu konuda sorun çıktı.
- Osmanlı borçları Osmanlı Devleti'nden ayrılan devletler arasında paylaştırıldı.
- Borçların önemli bir kısmını Türkiye ödeyecekti.
- Borçlar Türk lirası ya da Fransız frangı ile ve taksitler halinde ödenecekti.

6-PATRİKHANE

Yabancı kiliselerle ilişki kurmaması şartıyla patrikhane İstanbul'da kalacak Seçilen patriği Türk hükümeti onaylayacak

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ OKTAY GÜLMEZ

7-YABANCI OKULLAR

- Türkiye'de bulunan bütün yabancı okullar Türk Milli Eğitim sistemine bağlı olacak.
- Bu okullar Türk müfettişlerince denetlenecek.

8-SAVAŞ TAZMİNATI

- Yunanistan'dan savaş tazminatı olarak sadece Edirne'nin Karaağaç istasyonu alındı.

9-AZINLIKLAR

- Türkiye'de bulunan bütün azınlıklar Türk vatandaş sayıldı. Böylece Avrupalı devletlerin içişlerimize karışmaları önendi.
- Batı Trakya Türkleri ile İstanbul Rumları hariç Yunanistan'daki Türkler ve Türkiye'deki Rumların yer değiştirmesi kararlaştırıldı.

LOZAN ANTLAŞMASI'NIN ÖNEMİ

- ✓ Türkiye'nin bağımsızlığını tüm dünya tanıdı.
- ✓ Türk milleti açısından I. Dünya savaşı sona erdi.
- ✓ Lozan Antlaşması günümüzde de geçerliliğini koruyan önemli bir antlaşma olmuştur.
- ✓ Boğazlar komisyonunun varlığı milli egemenliğimize gölge düşürdü.
- ✓ Uzun yıllar süren kapitülasyonlar, dış borçlar, azınlıklar gibi sorunlar çözümlendi.
- ✓ Irak sınırı hariç diğer sınırlarımız belirlendi.
- ✓ Türk bağımsızlık savaşı diğer esir milletlere örnek oldu.
- ✓ **Sevr'in yerini alan ve bağımsızlığımızı simgeleyen antlaşmadır.**

Antlaşmadan Sonra Sorun Olan Konular

- ✓ Musul Sorunu
- ✓ Hatay Sorunu
- ✓ Boğazlar Sorunu

ÖRNEK CÜMLELER	Sevr	Lozan
Kapitülasyonların genişletilerek devam ettirilmesi		
Azınlıkların Türk vatandaşı olarak kabul edilmesi		
Türkiye-Yunanistan sınırının Meriç Irmağı olarak kabul edilmesi		
Doğuda bir ermeni devletinin kurulması		
Askerlik zorunlu hizmet olmayacak ve asker sayısı 50.700 kişiyi geçmeyecek		

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ Oktay GÜLMEZ

1-

SEVR ANTLAŞMASI	LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI
1. Tüm devletlerin gemileri Boğazlardan geçebilecektir. Ayrıca Boğazlarla ilgili her türlü işlem, içinde Türk delegesinin yer almadığı uluslararası Boğazlar Komisyonu tarafından yürütülecektir.	1. Boğazlardan geçişleri Türkiye başkanlığında kurulacak uluslararası bir "Boğazlar Komisyonu" düzenleyecektir.
2. İzmir ile birlikte Ege Bölgesi'nin büyük bir bölümü ve Doğu Trakya Yunanistan'a verilecektir.	2. Türkiye ile Yunanistan arasındaki sınır, Meriç Nehri kabul edilecektir. Yunanistan savaş tazminatı olarak Meriç Nehri'nin batısındaki Karaağaç'ı Türkiye'ye verecektir.
3. Kapitülasyonlardan müteakik devletler yararlanabilecektir.	3. Kapitülasyonlar kesin olarak kaldırılacaktır.
4. Türk ordusundaki asker sayısı ile savaş teçhizatı sınırlandırılacaktır.	4. Boğazların her iki yakası askerden arındırılacaktır. Bunun dışında orduyla ilgili hiçbir sınırlama getirilmeyecektir.

Sevr ve Lozan Barış antlaşmalarının tablodaki maddeleri karşılaştırıldığında Lozan Barış Antlaşması ile;

- I- Toprak II- Egemenlik
III- Bağımsızlık IV- Haberleşme
alanlarından hangilerinde kazanım elde edildiği söylenebilir?
A) Yalnız II B) I - III C) I - III - IV D) I - II - III

2-

ANTLAŞMA

ÖNEMİ

.....?.....	→	TBMM Hükümeti'nin uluslararası alandaki ilk siyasi başarısıdır.
.....?.....	→	Hatay dışında güney sınırlarımız çizilmiştir.
.....?.....	→	Yeni Türk devletinin varlığı ve bağımsızlığı uluslararası alanda tanınmıştır.

Eşleştirme tablosunda "?" ile boş bırakılan yerlere aşağıdaki antlaşmalardan hangisi yazılamaz?

- A) Gümrü B) Mondros C) Ankara D) Lozan

3-

Lozan antlaşmasındaki aşağıdaki hükümlerden;

- I. Osmanlı borçları Osmanlıdan ayrılan devletler arasında paylaştırılacaktır
II. Azınlıklar Türk vatandaşı kabul edilecektir
III. Boğazlar uluslararası bir komisyonca idare edilecektir
IV. Irak sınırının belirlenmesi antlaşma sonrasına ertelenecektir.
hangileri Türkiye'nin egemenlik haklarını kısıtlayıcı niteliktedir?
A) Yalnız I B) Yalnız III C) II ve III D) Yalnız IV

KİM BİLECEK

1-Lozan Antlaşmasında amacımız neydi?

Cevap:

2-TBMM adına Lozan'a kim katılmıştır?

Cevap:

3-Lozan'da kesinlikle taviz vermediğimiz iki konu?

Cevap:

4-Lozan antlaşması hangi antlaşmanın uygulanamayacağını ve geçersiz olduğunu kanıtlamıştır.

Cevap:

5-Lozan Antlaşmasında Boğazlarla ilgili hangi madde egemenlik haklarımızı sınırlandırmıştır.

Cevap:

6-Lozan'da sorun olup tekrar gündeme gelen konular hangileridir?

Cevap:

7-Lozan Antlaşmasına gözlemci olarak katılan devlet?

Cevap:

8-Lozan Antlaşmasına Boğazlar konusu ile ilgili katılan devletler?

Cevap:

9-Lozan'da İngiltere ile Türkiye arasında sorun olup daha sonraki ikili görüşmelere bırakılan konu hangisidir?

Cevap:

10-Bağımsızlığımızı tüm dünyaya ispatlayan ve günümüzde halen daha geçerli olan antlaşma hangisidir?

Cevap:

İZMİR İKTİSAT KONGRESİ

Lozan görüşmelerinin kesintiye uğradığı dönemde 17 Şubat 1923 te **İzmir İktisat Kongresi** toplanmıştır.

Hap Bilgi: Milli Ekonominin ilk adımı İzmir İktisat Kongresidir. Bu kongreye **her meslekten insan ayırt edilmeden** çağrılmıştır. İnsanların ayırt edilmeden çağırılması Atatürk'ün **HALKÇILIK** ilkesi ile ilgilidir.

KONGRENİN TOPLANMA AMACI

Ekonomik bağımsızlığa ulaşmak için izlenecek yolları belirlemek ve ülkemizi ekonomik açıdan en yüksek seviyeye çıkarmak için toplanmıştır.

KONGREDE ALINAN KARARLAR

Hammaddesi yurt içinden sağlanan sanayi kolları kurulmalıdır

Yerli malı kullanılması ve tasarruf teşvik edilmelidir

Küçük imalathanelerden büyük fabrikalara geçilmelidir

Sanayi teşvik edilmelidir

Özel teşebbüse kredi sağlayacak bankalar kurulmalıdır

Özel sektörün yapamadığı işler devlet gerçekleştirecektir

Hap Bilgi: İzmir İktisat Kongresinde alınan **Misak-ı İktisadi Kararları** , **Milli Ekonomimizin** temelini oluşturur.

1) 17 Şubat 1923'te İzmir'de toplanan ilk iktisat kongresinde alınan kararlardan bazıları şunlardır:

- Hammaddesi yurt içinden temin edilen sanayi dalları kurulmalıdır.
- Yabancıların kurduğu ticaret işletmelerinden kaçınılmalıdır.
- Yerli malı kullanılması ve tasarruf özendirilmelidir.

Bu kararlarla;

- I- Dışa bağımlılığı önlemek
- II-Yabancı sermayeyi etkili kılmak
- III-Millî ekonomiyi kurmak
- IV-Ekonomik bağımsızlığı sağlamak

hedeflerinden hangilerine ulaşılmış amaçlanmıştır?

- A) Yalnız I B) I – II C) II - III - IV D) I - III - IV

2) İzmir İktisat Kongresine ülkenin her tarafından çiftçi, sanayici, tüccar, ve işçi kesimlerinin temsilcilerinden oluşan 1135 kişi katılmıştır.

Kongreye farklı meslek gruplarından kişilerin katılmasının aşağıdakilerden hangisine olanak sağladığı savunulabilir?

- A) Sendikaların kurulmasına
- B) İşsizlik sorununun ortadan kalkmasına
- C) Avrupa devletleri ile ilişkilerin gelişmesine
- D) Meslek gruplarının kendine özgü sorunlarının görüşülmesine

3)

-Küçük imalattan süratle fabrikaya geçilmeli

-Yerli malı kullanımı teşvik edilmeli

-İşletmelere kredi sağlayacak banka kurulmalı

İzmir İktisat Kongresinde alınan bu kararların amaçları arasında

aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Ekonomik bağımsızlığı sağlamayı
- B) Ülke dışına para çıkışını engellemeyi
- C) Yabancıların desteği ile ilerlemeyi
- D) Yerli yatırımcıyı desteklemeyi

ÖRNEK CÜMLELER	Doğru	Yanlış
Siyasi bağımsızlığı gerçekleştirmek için mutlaka ekonomik olarak da bağımsız olmak gerekir		
İzmir İktisat Kongresine halkın değişik kesimlerinin katılması Milliyetçilik ilkesini gösterir.		
İzmir İktisat Kongresinde ekonomik olarak kalkınmak için yapılması gerekenler görüşülmüştür		
Misakı İktisadiye göre zengin olmak en temel unsurdur		
Kongrede alınan kararlar gereği tarım, sanayi, ticaret ve madencilik alanında çalışmalar yapıldı		

ANKARA'NIN BAŞKENT OLMASI

-TBMM'ye verilen bir önerge ile 13 Ekim 1923'te Ankara'nın başkent olması kabul edilmiş ve Anayasaya **"Türkiye Devleti'nin başkenti Ankara şehridir"** maddesinin eklenmesi ile Ankara başkent olmuştur.

ANKARA'NIN BAŞKENT SEÇİLME SEBEPLERİ

- 1-Türkiye'nin orta yerinde bulunması ve Askeri - Siyasi yönden güvenli bir konumda bulunması
- 2-Ülkenin her tarafıyla ulaşım ve haberleşme imkanlarına sahip olması ve hizmet götürmeye uygun olması
- 3-TBMM'nin Ankara'da açılması ve Kurtuluş Savaşının buradan yönetilmesi.
- 4-Atatürk'ün tarih kitaplarından öğrendiği bilgiyle şehri Cumhuriyet merkezi olarak görmesi.

ÖRNEK SORULAR

- 1) Mücadele yıllarında Ankara önemli olaylara ev sahipliği yapmıştır. Bu yüzden Ankara, resmen ilan edilmemiş olsa da yeni Türk Devletinin başkenti durumundaydı.

Ankara'nın başkent yapılmasında aşağıdaki gelişmelerden hangisi etkili olmamıştır?

- A) Milli Mücadelenin yönetim merkezi olması
- B) Kurtuluş Savaşı ile ilgili kararların alındığı şehir olması
- C) Büyük Millet Meclisi'ne ev sahipliği yapması
- D) Büyük bir şehir olması

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ Oktay GÜLMEZ

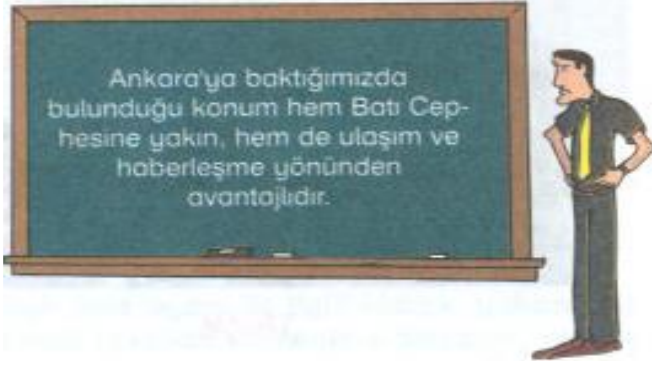
2)

Haritaya göre Ankara'nın başkent seçilmesinde hangi nedenin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Ankara halkının milli mücadeleye büyük katkıların olması
- B) Ankara'nın gelişmiş bir şehir olması
- C) TBMM'nin burada açılmış olması
- D) Ülkenin merkezi bir konumunda bulunması

3)

-Buna göre Ankara'nın milli mücadele de merkez seçilmesinde hangi özelliği vurgulanmıştır

- A) Stratejik konumu
- B) Ekonomik durumu
- C) Toplumsal yapısı
- D) İdari yapısı

CUMHURİYET'İN İLANI

29 EKİM 1923

Cumhuriyet Halkın ülkeyi yönetmede söz sahibi olmasıdır yani halkın kendi kendini yönetmesidir.

CUMHURİYETİN İLAN EDİLME NEDENLERİ

Yeni Türk devletinin rejiminin belli olmaması

Saltanatın kaldırılması ile Devlet başkanının belli olmaması

Hükümet bunalımının yaşanması ve yeni hükümetin kurulamaması

29 Ekim akşamında meclisteki görüşmelerden sonra oy birliği ile M. Kemal'in belirlediği taslak kabul edildi. Yeni devletin adı **"Türkiye Cumhuriyeti Devleti"** oldu. Ve böylece cumhuriyet ilan edildi.

SONUÇLARI

- 1-Yeni Türk Devletinin adı ve yönetim şekli belirlendi
  - 2-Devlet başkanı sorunu çözüldü
  - 3-Meclis hükümeti yerine kabine sistemine geçildi
  - 4-Ulusal egemenlik gerçekleşti.
- NOT:** Sonuçları nedenlerinin tam tersidir.

Hap Bilgi: Cumhuriyetin ilanı ile

- Mustafa Kemal Paşa ilk Cumhurbaşkanı
- İsmet İnönü ilk Başbakan
- Fethi Okyar ilk Meclis başkanı oldu.

Hap Bilgi: Cumhuriyetin ilanı Atatürk'ün CUMHURİYETÇİLİK ilkesi ile ilgilidir.

UNUTULMAZ ŞİFRE

1923 yılında sırasıyla gerçekleşen olaylar.

İzmir İktisat Kongresi

Lozan Konferansı

Ankara'nın Başkent olması

Cumhuriyetin İlanı

ÖRNEK SORULAR

1-• Saltanatın kaldırılması

- TBMM'nin açılması
- Cumhuriyetin ilan edilmesi

Yukarıda verilen inkılapların yapılmasının ortak amacı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ulusal egemenliği sağlamak
- B) Hukuk birliğini gerçekleştirmek
- C) Devlet kurumlarını laikleştirmek
- D) Sosyal devlet anlayışını yerleştirmek

2-TBMM'nin saltanatı kaldırmasından sonra Türkiye'de devlet başkanlığı sorunu ortaya çıkmıştır.

Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle ortaya çıkan sonuçlardan hangisiyle bu sorun çözümlenmiştir?

- A) Kabine sistemine geçilmesi
- B) M. Kemal'in Cumhurbaşkanı olması
- C) Rejim tartışmalarının sona ermesi
- D) Türkiye'nin rejiminin Cumhuriyet olduğu ibaresinin anayasaya ilave edilmesiyle

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ Oktay GÜLMEZ

ÖRNEK CÜMLELER	Doğru	Yanlış
M. Kemal kurtuluş savaşına başlarken millet egemenliğine dayanan bir devleti amaçlamıştır		
Cumhuriyetin İlanı Atatürk'ün Devletçilik ilkesi ile ilgilidir.		
Millet egemenliği en iyi Cumhuriyet ile beraber Demokrasilerde gerçekleştirilir		
Cumhuriyetin ilanı ile ilk meclis başkanı İsmet İnönü olmuştur.		
Cumhuriyetin ilanı ile M. Kemal Cumhurbaşkanı olmuş ve devlet başkanı sorunu çözülmüştür		

Halifeliğin Kaldırılması

3 Mart 1924

- Müslümanların dini liderlerine Halife denmekteydi. Osmanlı, Halifeliği Yavuz Sultan Selim döneminden itibaren kullanmaya başlamıştı.
- Halifelik, saltanatın kaldırılmasından sonra Abdülmecit Efendi'ye verilmişti. Ama Abdülmecit şartlara uymuyor, **devlet başkanı gibi davranarak** devlet işlerine karışıyordu.
- Sonuç olarak; rejim karşıtlarının halifenin yanında toplanması, cumhuriyetle halifeliğin bağdaşmaması Halifenin yapılacak yeniliklere engel görülmesi, Abdülmecit'in devlet işlerine karışması ve kendini devlet başkanından üstün görmesi nedenlerinden ötürü 3 Mart 1924'te halifelik kaldırıldı.

1

- Laikleşme yolunda büyük bir atıldı.

2

- Yapılacak olan yeniliklere ortam hazırlandı.

3

- Ümmetçilik akımı ortadan kalktı. Milliyetçilik fikri güçlendi.

Hap Bilgi: Halifeliğin kaldırılması **Laiklik** ve **Cumhuriyetçilikle** ilgilidir.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu

3 Mart 1924

Halifeliğin Kaldırılması

Osmanlı'da Eğitim

Temel eğitim kurumu olan medreseler

Son dönemlerde açılan ve Avrupa tarzında öğrenci yetiştiren Maarif ve kalemine bağlı okullar

Osmanlı azınlıklarının açtığı ve devletten bağımsız olarak hareket eden azınlık okulları

Eğitim programları farklı ve Osmanlı denetiminde olmayan yabancı devletlerin açtığı okullar

-Bir devlette birbirinden bağımsız ve farklı bu kadar okul türünün bulunması Osmanlıda eğitim ve öğretimde birliğin olmadığını gösterir.

-Eğitim anlayışı farklı olan okulların faaliyette bulunması, değer yargıları ve dünya görüşleri bakımından birbiriyle anlaşamayan bireylerin yetişmesine ve kültür çatışmasına neden olmaktadır. Bu nedenle **3 Mart 1924 Tevhid-i Tedrisat kanunu** ile **Öğretim Birliği kanunu** çıkarılarak ülkedeki tüm okullar **Milli Eğitim Bakanlığına** bağlandı.

Hap Bilgi: Ülkedeki tüm okulların devletin denetimine girmesi, Medreselerin kapatılarak aynı fikir ve duyguda yetişen insanların oluşturulmasının amacı ülkede **kültür birliğini** sağlamaktır.

Sonuçları:

1. Öğretim birliği sağlanarak TC. Sınırları içindeki bütün okullar **Milli Eğitim Bakanlığı'na** bağlandı.
2. Eğitimin **laikleşmesi** alanında önemli bir adım atıldı.
3. **Medreseler kapatılarak** eğitimde laikleşme gerçekleştirildi.
4. **Çağdaş eğitim öğretim** kurumları açıldı.
5. Yabancı ve azınlık okullarının dini ve siyasi amaçlı öğretimi durdurularak, zararlı faaliyetleri engellendi.

Not: Atatürk'e göre eğitim sistemi **milli** ve **çağdaş** olmalıdır.

SOSYAL BİLÇİLER ÖĞRETİMİ Oktay GÜLMEZ

Milli Eğitimde Gözetilecek Esaslar:

- Öğretimde birlik sağlanması(MEB)
- Eğitimde kız erkek çocuklarına eşitlik sağlanması(Karma eğitim)
- İlköğretimin zorunlu ve ücretsiz olması,
- Öğretim programlarının çağın gereklerine uygun ve sosyal hayatın ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmesi,
- Eğitim programlarının milli, bilimsel ve çağdaş olması,

Hap Bilgi: Osmanlıda eğitim ve öğretimde birlik yoktu. Eğitimde birlik Tevhidi Tedrisat kanunu ile gerçekleşti.

3 Mart 1924'te Çıkarılan Diğer Kanunlar

Şer'iye ve Evkaf Vekaleti

KALDIRILARAK

Din işlerini yürütmek ve bu konuda halkı bilgilendirmek amacıyla **Diyanet İşleri Başkanlığı** kuruldu

Vakıf Mallarını korumak ve amacına uygun şekilde yaşatmak için de **Vakıflar Genel Müdürlüğü** kuruldu

Yapılan kanunların din açısından uygunluğunu kontrol eden bir kurum olan Şer'iye ve Evkaf vekaletinin kaldırılması Laiklikle ilgilidir.

Erkan-ı Harbiye Vekaleti'nin Kaldırılması

3 Mart 1924

-Kurtuluş Savaşı yıllarında askerlik ve milletvekilliği aynı kişide olabiliyordu. Aynı anda bu iki görevi sürdüren Kazım Karabekir ve Ali Fuat Paşa I. ve II. Ordu Müfettişliğine atanmışlardı. **Siyaseti ve orduyu birbirinden ayırmak için ilk olarak Erkan-ı Harbiye Vekâleti'ni kaldırıldı.** İç ve Dış Tehditlere karşı ülkeyi korumak amacı ile **Genel Kurmay Başkanlığı** kuruldu

Hap Bilgi: M. Kemal ordunun siyasetten ayrılmasını hedeflemiştir

ÖRNEK CÜMLELER	Doğru	Yanlış
Osmanlıda eğitim ve öğretim alanında birlik vardı		
Halifeliğin kaldırılması ile Laiklik alanında önemli bir adım atılmıştır.		
Halifenin devlet işlerine karışmaya başlaması, kaldırılması için uygun ortam oluşturmuştur		
Eğitim sistemimizde ilköğretim parasız ve zorunludur		
Şer'iye ve Evkaf vekaletinin kapatılmasından sonra yerini Genel Kurmay Başkanlığı almıştır		

ÇOK PARTLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ

Siyasi Parti nedir?

Ülke sorunlarının çözümü konusunda aynı görüş ve düşünceyi paylaşan insanların bir araya gelerek kurduğu gruplara **siyasi parti** denir.

Hap Bilgi: Siyasi partiler **demokrasinin** vazgeçilmezidir. Siyasi partiler hükümetin **denetlenmesini** ve **farklı görüş** ve düşüncelerin meclise yansımaları sağlar.

Cumhuriyet Halk Fırkası

- I.TBMM’de siyasi parti yoktu. Çok çeşitli görüş, düşünce ve meslekten olan milletvekilleri ülkenin kurtarılmasını her şeyin üzerinde tutuyorlardı. Bu nedenle herhangi bir fikir çatışmasına pek rastlanmıyordu. Ancak zaman geçtikçe mecliste çeşitli gruplaşmalar oluştu. M. Kemal Paşa’ya karşı olan gruplar da ortaya çıktı.

-Bu gelişmeler üzerine M. Kemal Paşa kendi görüş ve düşüncelerine yakın arkadaşları ile birlikte **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu’nu** kurdu.

-Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu 9 Eylül 1923 tarihinde ‘**Halk Fırkası**’ Cumhuriyetin ilanından sonra ‘**Cumhuriyet Halk Fırkası**’ adını aldı.

Hap Bilgi: Yeni Türkiye devletinin ilk siyasi partisi **Cumhuriyet Halk Fırkasıdır**.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası

-17 Kasım 1924 tarihinde **Kazım Karabekir’in** başkanlığında kuruldu.

-Cumhuriyetin **ilk muhalefet** partisidir.

-Parti programında “**dini inançlara ve fikirlere saygılıyız**” maddesi yer almıştır.

-Cumhuriyet Halk Fırkasının aksine ekonomide “**liberalizm**” ilkesini benimsemiştir.

-1925’te doğuda çıkan **Şeyh Said ayaklanması**nda rolü olduğu gerekçesiyle parti kapatılmıştır.

Hap Bilgi: Cumhuriyet tarihinde **ilk kapatılan** parti Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası’dır.

Hap Bilgi: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Cumhuriyet Halk Fırkası’na karşı kurulan **ilk muhalefet** partisidir

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kapatılması çok partili hayata geçmek için yapılan ilk denemenin **başarısız** olduğunu gösterir.

Serbest Cumhuriyet Fırkası

-1929’lu yıllarda dünyadaki ekonomik bunalım.

-Farklı görüşlerin mecliste tartışılabilmesi

-Hükümetin daha iyi denetlenebilmesi için;

-Mustafa Kemal tarafından arkadaşı **Fethi Okyar’a** kurdukları partidir.

-Ekonomide **liberalizmi** benimsemiş, laiklik ve inkılapçılık ilkelerine bağlı kalmıştır.

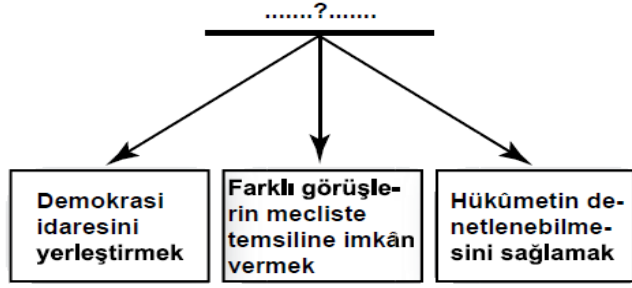
-Kısa sürede büyüyen partiye bazı **rejim karşıtı** kişilerinde girmesi sonucu Fethi Bey 17 Kasım 1930’da **partiyi kapattı**.

Çok partili hayata geçmek için yapılan **2. deneme** de **başarısız** olmuş ve M. Kemal döneminde çok partili hayata geçilememiştir

ÖRNEK CÜMLELER	Doğru	Yanlış
Demokrasinin temel ilkelerinden birisi de siyasi partilerdir.		
Hükümetin icraatlarının denetlenmesi ve farklı görüşlerin de olması için birden fazla parti gerekir		
İlk muhalefet partimiz 1923’te M. Kemal’in kurduğu Halk Fırkasıdır		
Cumhuriyet halk fırkasının faaliyetlerini beğenmeyenler yeni kurulan partilere girmişlerdir		
Kapatılan ilk muhalefet partisi Terakkiperver Cumhuriyet Halk Fırkasıdır.		

ÖRNEK SORULAR

1- Şemaya verilebilecek uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tek Parti Yönetiminin Zararları
- B) Öğretim Birliği Yasası'nın Önemi
- C) Medeni Kanun'un Getirdiği Yenilikler
- D) Çok Partili Hayata Geçilmesinin Gerekçeleri

Tek eksiklerimiz hükümet partisinin karşısında başka parti bulunmamasıdır.

2-İsmet İnönü 2 Kasım 1945'te söylediği bu sözünüle demokrasilerde aşağıdakilerden hangisinin mutlaka gerekli olduğunu vurgulamıştır?

- A) Tek Parti Yönetiminin Zararları
- B) Öğretim Birliği Yasası'nın Önemi
- C) Medeni Kanun'un Getirdiği Yenilikler
- D) Çok Partili Hayata Geçilmesinin Gerekçeleri

3- Mustafa Kemal Paşa Cumhuriyet Halk Fırkası'nı kurmuş, Terakkiperver Cumhuriyet Halk Fırkası'nın kurulmasına tepkisiz kalmış, aynı zamanda Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulmasını da teşvik edici rol oynamıştır.

Aşağıdakilerden hangisi Mustafa Kemal'in çok partili sisteme geçmek suretiyle gerçekleştirmek istediği amaçlar arasında gösterilemez?

- A) Demokrasinin yerleşmesini sağlamak
- B) Muhaliflerin belirlenmesini sağlamak ve etkisiz hale getirmek
- C) Ulusal egemenliğin tam olarak yerleşmesini sağlamak
- D) Hükümetin denetlenmesini sağlamak

4- 1930'lu yıllarda ekonomik alanda meydana gelen olumsuzluklar meclis içinde görüş ayrılıklarına neden olmuştur.Dünyada yaşanan ekonomik bunalım, Türkiye'de ekonomik sıkıntıları artırmıştır. Ülkede Cumhuriyet ve demokrasi esaslarının kuvvetlenmesi, hükümetin politikalarının meclis içinde denetlenmesi gerekiyordu.

Bu amaçla M. Kemal ilk olarak hangisini yapmıştır?

- A) Yeni bir parti kurulmasını sağlamak
- B) Hükümetin her türlü icraatını desteklemek
- C) Kadınların haklarını artırmak
- D) Planlı ekonomiyi ortadan kaldırmak

İnkılabın adı:
Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun Kabulü

Gerekçesi:
Ülkemizde kurulum amacı ve uyguladığı program bakımından birbirinden farklı çok sayıda okulun bulunması, medreselerin toplumun ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olması

Sonuçları:
.....?.....

5-Şemaya göre “?” ile belirtilen yere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Eğitim ve öğretimde birlik sağlandı.
- B) Medreselerin yanında modern okullar açıldı.
- C) Tüm okullar Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı.
- D) Millî ve çağdaş bir eğitim sisteminin temelleri atıldı.

6-

Bizim dinimiz en makul ve en tabii bir dindir. Bir dinin tabii olması için akla, fenne, ilme ve mantığa tetabuk (uygun olması) etmesi lazımdır... Milletimizin, memleketimizin irfan yurtları bir olmalıdır. Bütün memleket evladı kadın ve erkek aynı surette oradan çıkmalıdır."

M.Kemal Atatürk bu sözüne uygun olarak aşağıdaki hangi yeniliği yapmıştır?

- A) Saltanatı kaldırılması
- B) Halifeliğin kaldırılması
- C) Tevhid-i Tedrisat Kanunu
- D) Erkan-ı Harbiye Bakanlığının kaldırılması

7-

Türk milli eğitiminin esasları arasında

- Herkesin eğitim alma hakkının olduğu
- İlköğretimin parasız ve zorunlu olduğu
- Sosyal hayatın ve çağın gereklerine uygun öğretim programlarının uygulanacağı
- yer almıştır

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Herkesin eğitim alma hakkının olduğu
- B) Halkçılık ilkesine bağlı kalındığı
- C) Toplumsal alanda eşitliğin sağlanılmaya çalışıldığı
- D) Avrupa kültürünün benimsendiği

8-

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim öğretim faaliyetleri birleştirilmiş Osmanlı Döneminden kalan medreseler kapatılmış ve yabancı okullar Milli Eğitim'e bağlanmıştır

Bu gelişmelerle aşağıdakilerden hangisi önlenmeye çalışılmıştır?

- A) Kültür çatışmasını
- B) Siyasi partilerin kurulmasını
- C) Eğitim görülmesini
- D) Sınıf farklılıklarını

ÇAĞDAŞ UYGARLIĞA DOĞRU ADIMLAR

KILIK KIYAFETTE DEĞİŞİKLİK

Osmanlı devleti çok uluslu bir devlettir ve kılık kıyafette bir birlik olmadığı için her millet kendi geleneğine göre giyiniyordu. Kıyafetlere bakarak bir kişinin hangi milletten yada dinden olduğu bilinebiliyordu.

Hap Bilgi: Her milletin kendi kıyafetini giymesi, kılık kıyafette birlik olmadığının göstergesidir.

Soru: Neden kıyafette değişiklik yapıldı?

Cevap:

Her yönü ile modern bir toplum oluşturmak için görünüşte de değişiklik yapılmak istenmiştir.

-1934'te çıkarılan bir kanunla din adamlarının ibadethaneler dışında dini kıyafetle dolaşmaları yasaklandı. Ancak, tüm dinlerden dini görevlilerin en yetkili kişileri bu yasağın dışında tutuldu.

ŞAPKA İNKILABI

M. Kemal Ağustos 1925'te Kastamonu'ya bir geziye giderek burada şapkayı halka tanıttı. Şapka hakkında konuşmalar yaptı. Modern bir toplum olabilmek için özde ve görünüşte değişiklik yapılmak gerektiğini düşünen M. Kemal 1925 yılında fesin yerine şapka kanununu çıkarttı.

Hap Bilgi: Atatürk yaptığı yenilikler öncesinde kendisinin bu uygulamaları yapması halka örnek olmak istemesindendir.

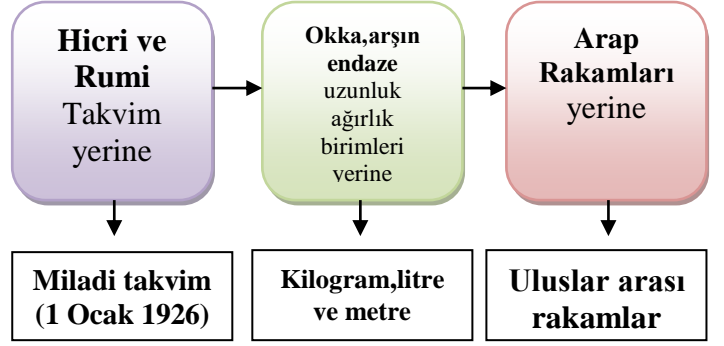
Batı İle Uyum Sağlama Çalışmaları

Takvim, saat ve ölçülerde değişiklik

-Osmanlıda kullanılan takvim, uzunluk, saat ve ağırlık birimleri farklılık gösteriyordu. Bu durum Avrupa ülkeleri ile olan **EKONOMİK** ilişkilerimizi olumsuz etkiliyordu.

Bunlar Avrupa devletleri ile ekonomik ilişkilerde problem yaşamamızın yanında toplumda ikiliğe ve karışıklığa neden oluyordu

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ Oktay GÜLMEZ

- Ayrıca hafta sonu tatili **Cuma** yerine **Cumartesi** öğleden sonra ve **Pazar günü** olarak düzenlendi.

Hap Bilgi: Yapılan bu değişikliklerin asıl amacı çağdaş toplumlarla ekonomik bakımdan **uyum sağlamaktır**.

Hap Bilgi: Uzunluk, ağırlık ve ölçü birimleri; Takvim değişiklikleri Atatürk'ün **İnkılapçılık** ilkesi ile ilgilidir.

Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması

30 Kasım 1925

Osmanlı Devletinde dervişlerin ibadetlerini yapmak ve öğretmek için yaptığı binaların büyüğüne **Tekke** küçüğüne ise **Zaviye** denirdi

Osmanlıdaki diğer alanlarda olan bozulma Dini kurumlarda da görülmüştü. Anadolu'nun Müslüman olmasında büyük etkileri bulunan tekke ve zaviyeler, son zamanlarda işsizlerin, üfürükçülerin büyücülerin ve muskacıların mekanı olmaya başlamıştı. Ayrıca **CUMHURİYETİ** yıkip **HALİFELİK** ve **SALTANATI** geri getirmek isteyenlerin sığınağı haline gelmişti. Bundan dolayı 1925 yılında çıkarılan bir kanunla belirli Türk büyüklerinin türbeleri dışındaki tüm **tekke ve zaviyeler kapatılmıştır**.

Çıkarılan Kanuna Göre

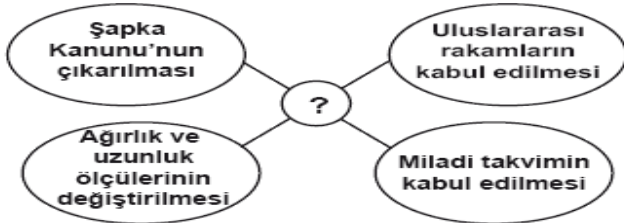
- 1- Belirli Türk büyüklerinin türbeleri dışındaki tüm **tekke ve zaviyeler kapatılmıştır**. (Mevlana, Kanuni Türbesi gibi.)
- 2- Şeyh, derviş, dede ve mürit gibi unvanların kullanımı yasaklandı.
- 3- Falcılık, büyücülük ve muskacılık gibi din dışı uygulamalar yasaklandı.
- 4- Dini kıyafetlerin ibadethaneler dışında giyilmesi yasaklandı. Büyük dini başkanlar hariç tutuldu.

Hap Bilgi: Tekke ve zaviyelerin kapatılması Atatürk'ün **LAİKLİK** ilkesi ile ilgilidir.

ÖRNEK CÜMLELER	Doğru	Yanlış
M. Kemal çağdaş bir görünüme kavuşmak için şapka inkılabını yapmıştır		
M. Kemal'in inkılapları yapmada önce halkı alıştırmaya onun iyi bir önder olduğunu gösterir		
Avrupalı devletlerle özellikle ekonomik alanda karışıklıkları önlemek için ölçü değişikliği yapıldı		
Tekke ve zaviyelerin kapatılması siyasi alanda yapılan bir yeniliktir		
Ulusal saat ve rakamların kabulü ile Avrupa ile ilişkilerimiz kolaylaşmıştır		

ÖRNEK SORULAR

1-

Şemadaki (?) ile belirtilen yer, aşağıdaki kavramlardan hangisiyle isimlendirilebilir?

- A) Demokratikleşme
- B) Millî egemenlik
- C) Çağdaşlaşma
- D) Millî bağımsızlık

2- Aşağıdakilerden hangisi, diyagramda adı ve gerekçesi belirtilen inkılabın sonuçları arasında yer almaz?

İNKILABIN ADI

Miladi takvimin, uluslararası saat ve rakamların kabulü, ağırlık ve uzunluk ölçülerinin değiştirilmesi

GEREKÇESİ

Osmanlı toplumunda kullanılan takvim, saat, rakam ve ölçüler diğer milletlerin kullandıklarından farklıydı. Hatta ölçüler ülke içinde bölgeden bölgeye, şehirden şehire bile değişiklik gösteriyordu.

3-

- A) Çağdaş devletlerle uyum sağlanmıştır.
- B) Kişiler toplum içinde kolaylıkla tanınır duruma gelmişlerdir.
- C) Ülkede kullanılan ölçü sistemlerinde birlik sağlanmıştır.
- D) Türkiye'nin uluslararası ilişkileri kolaylaşmıştır.

Yukarıdaki inkılaplardan hangileri çağdaş devletlerle ilişkilerde uyum sağlamaya yöneliktir?

- A) I ve II
- B) III ve IV
- C) II ve III
- D) I ve IV

4- Atatürk halkın dini duygularının kullanılarak sömürülmesine, bağınazlığın ve tutuculuğun yaygınlaşmasına şiddetle karşıydı. İnsanların batıl inanışlara göre değil, akıl ve bilimin rehberliğinde hareket etmesini istiyordu.

Aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün doğrudan bu görüşleri doğrultusunda yapılmış inkılaplardan biridir?

- A) Şapka giymenin zorunlu olması
- B) Halifeliğin kaldırılması
- C) Tekke ve zaviyelerin kapatılması
- D) Takvim saat ve ölçülerde değişiklik

5- M. Kemal şapka inkılabını gerçekleştirmeden önce Kastamonu'da halka bir konuşma yaparak şapka takmanın bir uygarlık ölçüsü olduğunu söylemiş ve başında şapka ile dolaşmıştır

Bu durum Atatürk'ün aşağıdakilerden hangisine önem verdiğini göstermektedir?

- A) Şapka üretimini artırmayı
- B) Şapkanın dini amaçlı olduğunu göstermeyi
- C) Halkın kabul etmediği inkılapları kaldırmayı
- D) İnkılapları yaparken kamuoyu oluşturmamayı

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ Oktay GÜLMİZ

ANAYASA

-Bir devletin dayandığı temel esasları içeren ve yönetim biçimini gösteren temel yasadır. Hiçbir kanun anayasaya aykırı olamaz. Anayasa'da devletin yönetim biçimi belirtilir. Ayrıca yasama, yürütme ve yargı ile ilgili düzenlemeler yer alır. Vatandaşların temel hak ve ödevleri anayasada belirtilir. Devletin işleyişi ile ilgili hükümler anayasada yer alır.

1921 Anayasası:

. En önemli özelliği, **egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait** olduğunu belirtmesidir.

Hap Bilgi: 1921 Anayasası kısa ve öz olarak hazırlanmıştır; çünkü Kurtuluş Savaşı sırasında kararların daha hızlı alınabilmesi ve uygulanabilmesi için **yasama, yürütme ve yargı** yetkileri TBMM'ye verilmiştir.(Güçler Birliği)

Hap Bilgi: 1924 Anayasası Cumhuriyet tarihinin **en uzun süre** yürürlükte kalan anayasasıdır.

Not: 1921 Anayasası'nda devletin yönetim biçimi ile ilgili herhangi bir madde bulunmuyordu. Cumhuriyetin ilanından sonra anayasaya "**Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.**" Maddesi eklenmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra **1924** Anayasası kabul edildi.

Bu anayasadan sonra Türkiye'deki yeni koşullar doğrultusunda **1961** ve **1982** anayasaları hazırlandı.

HUKUK VE AİLE (Medeni Kanun 1926)

-Osmanlıda eğitimde,ekonomide olduğu gibi hukukta da birlik yoktu.

-Osmanlıda aile yapısını düzenleyen kanun **MECELLE** idi. Mecelle **dini kurallara** dayanan bir kanundu. Atatürk'e göre yeni Türkiye cumhuriyetinin kanunları dini kurallara göre değil **çağdaş** toplumlara göre yani **akıl ve bilime** göre olmalıydı. Bu yüzden Aile yapısını düzenleyen **MEDENİ KANUN İsviçre**'den alınmıştır.

Soru: Neden İsviçre Medeni Kanunu alınmıştır?

Cevap:

-Avrupa'daki en modern medeni kanun olması.

-Sorunları kolayca çözmesi

-Türk aile yapısına ve kültürüne en uygun medeni kanun olması.

Mecelleye Göre Haklar

-Erkek birden fazla kadınla evlenebilir.

-Erkeğin Boşanma hakkı var. Kadının yok.

-Erkek mirastan daha fazla pay alabilir.

-Dini Nikah var.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİ Oktay GÜLMEZ

Medeni Kanuna Göre Haklar

-Tek eşlilik zorunlu oldu.

-Kadına da boşanma hakkı verildi.

-Kadın Erkek Eşitliği getirildi.

-Mirasta eşitlik sağlandı.

-Resmi Nikah zorunlu oldu.

Hap Bilgi: Medeni Kanun ile Türk kadınına verilmeyen tek hak **SİYASİ** haktır. Yani **seçme ve seçilme** hakkıdır.

ORNEK CUMLELER	Doğru	Yanlış
Osmanlıda farklı kanunların olması hukukta birlik olmadığını gösterir		
Anayasalarımızın ortak özelliklerinden birisi de Güçler ayrılığı ilkesinin olmasıdır		
Medeni kanun genelde ailenin kuruluşu işleyişi ve miras ile ilgilenen kanunlardır		
Medeni kanunla toplumsal ve ekonomik alanda kadın erkek eşitliği sağlanmaya çalışılmıştır		
Medeni Kanunla kadınlara seçme ve seçilme hakkı da verilmiştir.		

ÖRNEK SORULAR

1-Aşağıdakilerden hangisi sosyal alanda kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yöneliktir?

- A) Tevhid-i Tedrisat Kanunu
- B) Teşvik-i Sanayi Kanunu
- C) Türk Medeni Kanunu
- D) Kabotaj Kanunu

<u>Boşanma hakkı kadına da tanınmıştır.</u>	+	<u>Kadınların mirastan erkeklerle eşit pay alması kabul edilmiştir.</u>	+	<u>Tek eşle evlilik zorunlu hale getirilmiştir</u>	=	?
---	---	---	---	--	---	---

2-Buna göre, Medeni Kanun'un temel amacı olarak diyagramdaki "?" yerine aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir

- A) Kadınlara ayrıcalık tanımak
- B) Kadın-erkek eşitliğini sağlamak
- C) Kadınların erkeklerden üstün olduğunu kanıtlamak
- D) Kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanımak

REJİM KARŞITI BİR İSYAN

Şeyh Said Ayaklanması (13 Şubat 1925)

-Güneydoğuda **DİN ELDEN GİDİYOR** sloganlarıyla mevcut **CUMHURİYET** rejimini yıkıp, **HALİFELİK** sisteminin getirilmesi amacıyla çıkarılan isyandır.

-Bu sıralarda İngiltere ile aramızda Lozandan kalan ve bir türlü çözülemeyen sorun **MUSUL** sorunu görüşülüyordu. Görüşmeler tıkanmış ve iki ülke savaş hazırlıklarına başlamıştı. Türkiye tam Musul'a asker gönderiyorken İngilizlerin de kışkırtmasıyla Şeyh Said isyanı çıktı. TBMM bu isyanı bastırmakla meşgulken İngiltere, Türk Hükümeti'nin isyandan dolayı yıpranmasından faydalanarak kendi lehine avantaj sağlamıştır. Türkiye Musul'u kaybetmiştir.

Şeyh Said İsyanının Sonuçları

- Cumhuriyet rejimine karşı yapılan **ilk isyan** hareketidir,
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası isyanda rolü olduğu gerekçesiyle kapatılmıştır,
- İlk çok partili hayata geçiş denemesi **başarısızlıkla** sonuçlanmıştır,
- Şeyh said isyanı yüzünden Musul'u kaybetti.

Hap Bilgi: Şeyh Said isyanını bastırmak için **Takrir-i Sükûn Kanunu** çıkarıldı ve bu kanunu uygulamak için **İstiklal Mahkemeleri** yeniden kuruldu.

Hap Bilgi: Bu isyan ülke içinde kardeş kanının dökülmesine ülke dışında Musul'un kaybedilmesine neden olmuştur.

Hap Bilgi: Şeyh Said İsyanı **Cumhuriyet Rejimine** yönelik ilk isyandır.

ÖRNEK CÜMLELER

Doğru Yanlış

Şeyh Said İsyanının çıkmasında İngilizlerin etkisi vardır.

Şeyh Said İsyanı, yapılan İnkılaplara ve Cumhuriyet rejimine de karşıdır

Şeyh Said İsyanında Serbest Cumhuriyet Fırkasının etkisi vardır

Bu isyanı bastırmak için Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılmıştır

Bu isyan çok partili demokratik hayata hazır olmadığımızı göstermiştir

KABOTAJ BAYRAMI

-Ülkemizde Cumhuriyetten önce ticaretin çoğunluğu gayrimüslimler tarafından yürütülüyordu. Deniz taşımacılığının çoğu da gayrimüslimlerde idi.

-1 Temmuz 1926'da Kabotaj Kanunu çıkarılarak Türk kıyılarında deniz taşımacılığı, limanlar arasında gemi işletmeciliği ve taşımacılığı Türk vatandaşlarına ve Türk gemilerine verildi.

Hap Bilgi: Kabotaj Kanunu Türk denizlerinde,göllerinde sularında gemi işletme ve ticaret yapma hakkını Türklere vermiştir.

Hap Bilgi: Kabotaj Kanunu Atatürk'ün **MİLLİYETÇİLİK** ilkesi ile ilgilidir.

ÖRNEK SORULAR

Cumhuriyet öncesinde ticaret daha çok gayrimüslimler tarafından yürütülüyordu. Ülkenin çevresindeki karasuları Türkler tarafından kullanılamıyordu. Buralar yabancılara bırakılmış.Türk denizciliği gerilemişti. Türklerin de ülkedeki ticaretin her alanında etkin bir konuma gelmeleri sağlanmalıydı. Bu amaçla meclisimiz tarafından Kabotaj Kanunu çıkarıldı. Bu kanunla Türkiye kıyılarında deniz taşımacılığı ile limanlar arasında gemi işletme ve ticaret yapma hakkı, Türk vatandaşlarına ve Türk bayrağı taşıyan gemilere tanındı.

1-Türk kaptanının anlattıklarına göre Türk halkı Kabotaj Kanunu'yla;
I- Millî birlik II- Egemenlik III- Demokrasi IV- Bağımsızlık V- Ekonomi alanlarından hangilerinde kazanım elde etmiştir?

A) Yalnız II B) II - III - IV C) I - III - IV D) II - IV - V

2-

"Türkiye kıyılarının bir noktasından diğerine mal ve yolcu alıp taşımak ve kıyılarda, limanlar içinde ya da arasında çekme ve kılavuzluk hizmetleri ile niteliği ne olursa olsun başkaca liman hizmetlerini vermek, yalnız Türk Bayrağı taşıyan gemiler ile taşıtların tekelindedir."

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Limanlarımızdan yararlanılmak istenmektedir
- B) Limanlarımızdan herkes işletme açıp yararlanabilir
- C) Kabotaj Kanunu çerçevesinde gerçekleşmiştir
- D) Millileştirme esas olduğu için milliyetçilik ilkesine uygun bir gelişmedir

3-Şeyh Said isyanı Türkiye Cumhuriyeti'nin yıpranmasına ve Musul'u kaybetmesine neden olmuştur.

Yalnızca bu bilgiye bakılarak aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılabilir?

- A) Şeyh Said isyanı, çok partili hayata geçilmesini engellemiştir.
- B) Musul'un kaybedilmesi Türk - İngiliz ilişkilerinin iyileşmesini sağlamıştır.
- C) İç sorunlar dış politikayı olumsuz yönde etkilemiştir.
- D) Şeyh Said isyanını çıkaranlar cumhuriyet rejimini değiştirmeyi hedeflemişlerdir.

4-Türkiye, Musul sorununun devam ettiği dönemde çıkan Şeyh Said isyanının önlenmesine ağırlık verilmiştir.

Buna göre Türkiye'nin,

- I. Yeni rejimin ve inkılapların korunması
- II. Devlet otoritesinin sağlanması
- III. Toplumsal birliği bozucu faaliyetlerin engellenmesi

durumlarından hangilerine öncelik verdiği ileri sürülebilir?

- A) Yalnız I B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİ Oktay GÜLMEZ

MUSTAFA KEMAL'E SUİKAST GİRİŞİMİ (1926)

Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan inkılaplara ve Cumhuriyete karşı olanlar M. Kemal'i yok ederek Cumhuriyeti de yok edebileceklerini düşündükleri için M. Kemal'e suikast yapmak istemişlerdir.

M. Kemal 15 Haziran'da İzmir'e gelecekti fakat gelişi bir gün aksayınca suikastçıları götürecek olan Giritli Şevket pişman olarak her şeyi anlatınca suikast gerçekleşmemiştir

Suikast ile ilgisi olan kişiler hemen yakalanmış ve İzmir'de **İstiklal mahkemeleri** kurulmuştur. İstiklal mahkemelerinde yargılanan suçlular idam cezasına çarptırılmıştır

Hap Bilgi: M.Kemal bu suikast sonucunda **"Benim naçiz vücudum bir gün elbette toprak olacaktır. Fakat, Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır..."** demiştir.

BİR DEVRİN ANALİZİ: NUTUK

Kurtuluş Savaşının başlangıcı olan 19 Mayıs 1919 ile okunduğu 1927 yılına kadar olan olayları anlatmaktadır

-M. Kemal Nutuk'a "19 Mayıs 1919 yılında Samsun'a çıktım" sözleriyle başlar ve Gençliğe Hitabeyle bitirir.

- M. Kemal Nutukla ülkeyi nasıl kurduklarını ve hedeflerini anlatmıştır.

Nutuk 3 Bölümden Oluşur

1- 19 Mayıs 1919'dan 23 Nisan 1920 TBMM'nin açılışına kadar kısmı,

2- 23 Nisan 1920'den 29 Ekim 1923 Cumhuriyetin ilanı dönemini

3- 29 Ekim 1923'ten 1927 tarihlerini kapsayan Cumhuriyet dönemini anlatmıştır.

Hap Bilgi: Nutuk 1919-1927 yılları arasında yaşanan olayları anlatır.

Hap Bilgi: M.Kemal 'in en büyük eseri Nutuk değil Türkiye Cumhuriyetidir.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ Oktay GÜLMEZ

ÖRNEK CÜMLELER	Doğru	Yanlış
M.Kemal'e yapılan suikast Çok partili hayata hazır olmadığımızın bir göstergesidir		
Suikast girişimini yapılan inkılaplara karşı olanlar düzenlemiştir		
M. Kemal'e yapılacak olan suikast ile eski rejimi getirmek istemişlerdir		
Ulusal egemenliğe dayalı, çağdaş bir cumhuriyetin nasıl kurulduğunu anlatmaktadır		
Nutuk Atatürk'ün en büyük eseridir		

ÖRNEK SORULAR

1-

Nutuk adlı eserde 19 Mayıs 1919 ile 15 Ekim 1927 tarihleri arasındaki olaylar anlatılmaktadır

Bu cümleden yola çıkarak Nutuk'ta hangi olayın yer aldığı söylenemez?

- A) Cumhuriyet'in ilanı
- B) Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması
- C) Milli Varlığa Zararlı Cemiyetler
- D) Medeni Kanunun kabulü

2-

Nutuk'ta önce, 1919'da İstanbul ve Anadolu'nun içinde olduğu durum tasvir edilmiş, sonra da alınan kararlar doğrultusunda hangi adımların atıldığı, bu sırada ne tür engellerle karşılaşıldığı ve bu engellerin nasıl aşıldığı detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Nutuk'un kapsamı içindeki olaylarından birisi değildir

- A. Kongrelerde yapılanlar ve alınan kararlar
- B. TBMM'ye karşı çıkan isyanlar
- C. Kuva-i Milliye ve Anadolu'da kurulan direniş cemiyetlerinin faaliyetleri
- D. Çok partili hayata nasıl geçtiğimiz.

HARF İNKILABI 1928

-M. Kemal harf inkılabını gerçekleştirmek istiyor ve çeşitli yerlerde bu konuyu dile getiriyordu. 9 Ağustos 1928'de Sarayburnu'nda halka bir konuşma yapmıştı

Neden Harf İnkılabı Gerçekleştirildi?

- 1-Arapçanın Türkçenin dil ve ses yapısına uygun olmaması.
- 2-Türk Dilinin okunup,yazılmasının kolaylaştırılmak istenmesi.
- 3-Eğitim ve öğretimin buna bağlı olarak yaygınlaştırılmak istenmesi
- 4-Eğitimin modern ve çağdaş bir yapıya kavuşturulmak istenmesinden dolayı 1 Kasım 1928'de çıkarılan bir kanunla yeni Türk Harfleri kabul edildi.

1928 yılında yeni Türk harfleri kabul edildi.Aslında Latin harfleri olan bu harflere Türk harfleri denilmesinin sebebi Latin alfabesinde olmayan ç,ğ,i,ü,ö,ş gibi harfleri ekleyerek q,w,x gibi harfleri çıkartarak kendi dilimize uygun hale getirmiş olmamızdandır.Bundan dolayı bu yenilik Atatürk'ün **Milliyetçilik** ilkesi doğrultusunda yapılmıştır.

Latin Harfleriyle Birlikte:

- Okuma yazma kolaylaştı ve arttı.
- Çağdaşlaşma yolunda önemli bir adım atıldı.

Yeni harfleri öğrettiği için M. Kemal'e 24 Kasım 1928'de Başöğretmen unvanı verilmiştir

Hap Bilgi : Harf İnkılabı Atatürk'ün MİLLİYETÇİLİK ilkesi ile ilgilidir.

Millet Mektepleri

-Okuma yazma bilmeyen okul çağı dışındaki yetişkinlere (16-45) yönelik bir sistemdir. Yeni harfleri öğretmek için okuma yazma seferberliği başlatılmıştır. Genelde bir kahvehane, camii, ev veya tesisler mektep olarak kullanılmıştır.

Hap Bilgi : Millet Mektepleri yeni alfabeyle insanlara öğretmek ve okuma yazma bilenlerin sayısını artırmak için 1929 yılında açılmıştır.

ÖRNEK CÜMLELER	Doğru	Yanlış
Harf inkılabı siyasi alanda yapılan bir inkılaptır		
M. Kemal'in harf inkılabına başlamadan önce çeşitli tanıtımlar yapması liderlik özelliğini gösterir		
Latin Alfabesi, Türkçe'ye uygun olmasından ve okuma-yazmanın kolay olmasından kabul edilmiştir		
Yeni Türk alfabesinin kabulü milliyetçilik ilkesine bir örnektir		
Millet Mektepleri çocuklara eğitim vermek için açılan okullardandır		

ÖRNEK SORULAR

1-Cumhuriyet Döneminde gerçekleştirilen;

- Türk dilinin okunup yazılmasını kolaylaştırmak için Türkçenin yapısına uygun olan Latin alfabesinin kabul edilmesi
- Latin harflerinin kabulünden sonra yeni harfleri öğretmek için Millet Mektepleri açılarak okuma yazma seferberliğinin başlatılması **gibi çalışmaların, Türk toplumunda aşağıdakilerden hangisine katkı sağladığı savunulamaz?**

- A) Eğitimin yaygınlaşmasına
- B) Okur-yazar oranının artmasına
- C) Çok partili yaşama geçilmesine
- D) Bilgi ve kültür düzeyinin yükselmesine

2-

Harf inkılabı

Millet Mektepleri

?

Verilen inkılapların ortak amacı olarak "?" ile boş bırakılan kutuya aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) Türk tarihinin araştırılması
- B) Tam bağımsızlığın sağlanması
- C) Eğitim ve öğretimin yaygınlaştırılması
- D) Türkçenin yabancı sözcüklerden arındırılması

3-

Meclis 1 Kasım 1928'de yeni harflere dair kanunla Arap harfleri yerine Latin alfabesini kabul etmiştir.

Yeni harflerin kabulüyle;

I. Batı dünyası ile yakınlaşma yolunda önemli bir adım atılmıştır.

II. Çağdaşlaşmada önemli bir engel olan yazı sorunu çözümlenmiştir.

III. Okuma – yazma oranı sürekli artmıştır.

İlgili olarak yukarıdaki yargılardan hangisi ya da hangileri doğrudur?

A.Yalnız I B.Yalnız II C.I ve III D.I, II ve III

KUBILAY(MENEMEN) OLAYI 1930

Serbest Cumhuriyet Fırkasının kapatılmasından sonra bazı rejim karşıtları inkılâplara karşı tepki göstermeye başladı. Derviş Mehmet adında bir kişi Menemen'de ayaklandı. Halkı etrafına topladı. Bu ayaklanmayı askerleriyle bastırmaya çalışan **Asteğmen Kubilay** isyancılar tarafından öldürüldü, ilçede sıkıyönetim uygulanarak isyancılar yakalandı ve gerekli cezaya çarptırıldılar

Sonuçları:

- Bu olayla çok partili hayata geçişin Türkiye'de henüz gerçekleştirilemeyeceği anlaşıldı. (Ancak 1946 yılında çok partili hayata geçilebildi.)

Hap Bilgi -Kubilay olayı Şeyh Said isyanından sonra Cumhuriyet rejimine yönelik ikinci isyan hareketidir.

Türk Tarih Kurumunun (TTK) açılması (12 Nisan 1931):

-Osmanlı Devleti döneminde önceki Türk devleri hakkında pek fazla bilgi bulunmamaktaydı.**Türk tarihinin araştırılması ve gerçeklerin öğretilmesi amacıyla açılmıştır.**

Türk Dil Kurumunun (TDK)Açılması (12 Temmuz 1932):

-Mustafa Kemal **Türkçeyi** yabancı dillerin etkisinden kurtarmak amacıyla Türk dil kurumunu kurdu. **Amaç;** **Türkçeyi zenginleştirmek ve Türkçeyi diğer dillerin etkisinden kurtararak geliştirmektir.**

Hap Bilgi :Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih kurumunun kurulması milliyetçilik ilkesine yönelik inkılâplardır.Ayrıca **MİLLİ KÜLTÜRÜN** korunması amaçlanmıştır.

Kubilay Olayı Terakki Perver Cumhuriyet Fırkasının kapatılması ile alakalıdır		
Kubilay Olayı Cumhuriyete karşı yapılmış bir harekettir		
Türk Tarihinin köklü bir medeniyet olduğunun araştırılması için Türk Dil Kurumu kurulmuştur		
M. Kemal Türkçenin bilim dili olmasını da amaçlamıştır		
Menemen Olayı rejime karşı yapılan ilk isyan hareketidir.		

1- Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde meydana gelen,

–Şeyh Said İsyanı,

–Menemen olayı,

–Mustafa Kemal'e suikast girişiminde bulunulması

gelişmeleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Demokratikleşme zarar görmüştür.
- B) Çok partili hayata geçilmiştir.
- C) Yenileşmeye karşı gelinmiştir.
- D) Rejim sorgulanmıştır.

2- ▲ Türk Dil Kurumunun açılması

- İş Bankasının kurulması

- Türk Tarih Kurumunun açılması

- ♥ Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurulması

Yukarıda sembollerle eşleştirilmiş yeniliklerden

hangileri millî kültürün geliştirilmesi amacına yöneliktir?

- A) ▲ ■ B) ● ▲ C) ■ ♥ D) ▲ ♥

Çağdaş Üniversiteler Kuruluyor

“Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlimin ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, dalalettir.

Hap Bilgi: Bu sözle M.Kema’in eğitime ve bilime verdiği önemi anlıyoruz

Çağdaş medeniyete, bilimsel çalışmalar yapılarak ulaşılır. Bu konunun öncülüğünü üniversitelerin yapması gerekmektedir. Bu doğrultuda, Atatürk ileride çağdaş üniversiteler kurmak için çalışmalar yapacaktır.

ÜNİVERSİTE REFORMU DOĞRULTUSUNDA AÇILAN BAZI KURUMLAR

İstanbul Darülfununu
İstanbul üniversitesi olarak değişti.

Ankara Hukuk
Mektebi
açıldı. Dil, Tarih,
Coğrafya
Fakültesi açıldı.

Güzel
Sanatlar
Akademisi
açıldı.

Sağlık Alanında Gelişmeler

Kurtuluş savaşından yeni çıktığımız için sağlık imkanları çokta iyi değildi. Öncelikle sağlık personelinin ve kurumlarının artırılması ve iyileştirilmesi ile işe başlanmıştır.

-Sağlık alanında yapılan çalışmaları en önemlilerinden birisi **Refik Saydam** tarafından kurulan **HİFZISSİHHA ENSTİTÜSÜDÜR.**

Hap Bilgi: Hıfzısıhha serum, çiçek aşısı ve kuduz aşısı üretimi yapan ve Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana sağlık alanında çalışan kurumlardan birisidir.

AYRICA

1924'te İstanbul'da
SANATORYUM(veremli hastaların tedavi edildiği kuruluş) açıldı.

1925'te Verem Savaş
Dispanseri açıldı.

Savaşta ve barışta felakete uğrayanları korumak ve sosyal dayanışmayı desteklemek amacıyla 1868'de "**Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti**" kurulmuştu 1935'de adı "**Türkiye Kızılayı Cemiyeti**" olmuştur

ÖRNEK CÜMLELER	Doğru	Yanlış
Bilimsel gelişmelerin yapılması için Üniversite reformu yapılmıştır		
İlk kurulan üniversitemiz İstanbul üniversitesidir		
Hıfzısıhha Kızılay'ın eski adıdır		
Çeşitli aşılarda yapılması koruyucu sağlık hizmetlerine girmektedir		
Cumhuriyetin ilk yıllarında sağlık alanında eksikler vardı		

Örnek Sorular

1-Aşağıdakilerden hangisi "Hayatta en hakiki mürşid, ilimdir" ilkesinin uygulamaya girdiğini gösteren çalışmalardan birisi **değildir**?

- İstanbul Üniversitesinin kurulması
- Millet mekteplerinin açılması
- Tekke ve Zaviyelerin kapatılması
- TBMM'nin açılması

2-Atatürk döneminde kurulan İstanbul Üniversitesi, daha sonra kurulan üniversitelere örnek olmuş ve öğretim kadrosu bakımından kaynaklık etmiştir.

Bu bilgilere dayanarak İstanbul Üniversitesi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **söylenbilir**?

- Kuruluşunda yabancı bilim adamlarının görev aldığı
- Öğrencilerine yurt dışında eğitim imkanı sağladığı
- Ülkemizde bilimsel gelişme ve kalkınmanın öncüsü olduğu
- Osmanlı dönemindeki eğitim anlayışını devam ettirdiği

3-Aşağıdakilerden hangisi Cumhuriyet'in ilk yıllarında sağlık alanında yaşanan gelişmelerden **değildir**?

- Hıfzısıhha Enstitüsü'nün kurulması
- Sanatoryum ve dispanserler açılması
- Devlet Konservatuvarı'nın kurulması
- Veremle Mücadele Cemiyeti'nin açılması

4-Yayılan ve bulaşıcı hastalıklara karşı insanları koruma konusunda hizmetleri görülen aşılarda hazırlamakla meşgul kurumlarımız tam bir başarıyla çalışmasına devam ve savaşıma yararlı görevler gerçekleştirmektedir.

Atatürk'ün bu sözü doğrultusunda aşağıdakilerden hangisi **kurulmuştur**?

- Türkiye Kızılay Cemiyeti
- Darülfünun
- Hıfzısıhha Cemiyeti
- Verem Savaş Dispanseri

5- **SEFA:** 2 Mayıs 1920'de Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın kurulmasıyla sağlık alanında bakanlık düzeyinde bir kuruluş oluşturulmuştur.

ALPEREN: 1931 yılında ise hastalıkların nedenini bulmak ve tedavi yöntemleri için Merkez Hıfzısıhha Müessesesi kurulmuştur

SEFA ve ALPEREN' nin bahsettiği bu çalışmalar aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- Sağlık hizmetlerinin devlet kontrolü altında gerçekleştirildiğinin
- Bütçeden en fazla payın sağlık sektörüne aktarıldığının
- Sağlık sektöründeki büyümede yabancı şirketlerinde rol oynadığının
- Sağlık alanında yapılan yatırımların devlete yük olduğunun

Modern Tarıma Geçiş

Hap Bilgi: M. Kemal çiftçilerimize örnek olması amacı ile Atatürk Orman Çiftliğini oluşturmuştur.

Aşar Vergisinin Kaldırılması 1925

- Osmanlı Devleti'nde, köylünün ürettiği tarımsal ürünlerin % 10'unu Devlet tarafından vergi olarak alınmaktaydı.
- Aşar adı verilen bu vergi köylü için büyük bir yükü.
- Yeni Türk Devleti, köylünün **ekonomik yönden rahatlaması için** bu vergiyi kaldırmıştır.

Hap Bilgi: Aşar Vergisinin kaldırılması Atatürk'ün **Halkçılık** ilkesi doğrultusunda yapılmıştır.

ÖRNEK CÜMLELER	Doğru	Yanlış
M. Kemal, Orman Çiftliğini sadece ağaç yetiştirmek için kurmuştur		
Çiftçilere örnek olması amacı ile çiftlikler kurdurmuştur		
Köylünün üzerindeki vergi yükünü azaltmak için Aşar'ı kaldırmıştır		
Aşar Vergisinin kaldırılması Cumhuriyetçilik ilkesi ile ilgilidir.		
Verimi arttırmak için tohum ıslahı ve çiftçinin eğitilmesine önem verilmiştir		

1-Şemada “?” ile boş bırakılan kutuya aşağıdakilerden hangisi yazılmalıdır?

- Aşar vergisinin kaldırılması
- Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması
- Tekâlif-i Milliye Emirlerinin yayımlanması

D) Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması

Türkiye'nin gerçek sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. O halde, herkesten daha çok refah, mutluluk ve servete hak kazanan ve layık olan da köylüdür.

2-Aşağıdakilerden hangisi, Atatürk'ün bu sözü doğrultusunda yapılan yeniliklerden biri **değildir**?

- Aşar vergisinin kaldırılması
- Tarım Kredi Kooperatiflerinin kurulması
- Tarımda makine kullanımının yaygınlaştırılması
- Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun çıkarılması

3-

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk çiftçi ve köylüsünden ürün üzerinden peşin alınan Aşar(Öşür) Vergisi kaldırılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi Aşar Vergisi'nin kaldırılmasıyla ulaşılmak istenen amaçlar arasında **gösterilemez**?

- Üretimi arttırmak
- Köylüyü ekonomik yönden rahatlatmak
- Yabancı sermayeyi özendirmek
- Tarımı geliştirmek

Cumhuriyet Döneminde Sanat ve Spor

M.KEMAL SPOR VE SANATA BÜYÜK ÖNEM VERMİŞTİR.

Müzik öğretmeni yetiştirmek amacıyla Musiki Muallim mektebi açıldı	Türkiye'nin ilk resim ve heykel müzesi 1937 de açıldı.	Beden Eğitimi öğretmeni yetiştirmek için Çapa Muallim Mektebi açılmıştır.	Atatürk tiyatro,opera gibi birçok sanatsal çalışmalara destek vermiştir.
---	---	--	--

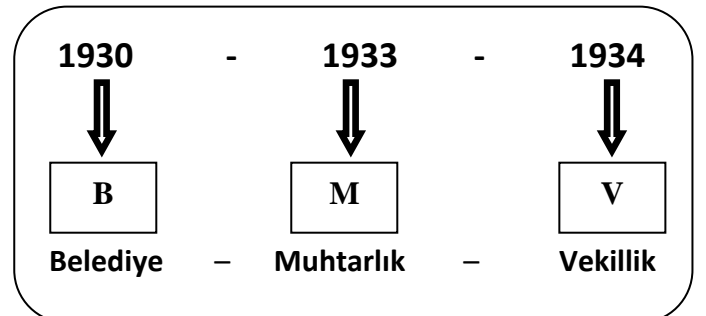
Kadınlara Verilen Siyasi Haklar

-Kadın hakları daha çok 19. Yüzyıldan sonra dünyada yankı bulmaya ve gelişmeye başlamıştır. M. Kemal Kurtuluş Savaşında Mehmetçikle birlikte savaşan Türk kadını her zaman önemsemiş,çağdaş Türkiye'de kadının erkekle eşit haklara sahip olabilmesi için çalışmıştır.

-**Medeni kanunla** kadın erkek eşitliği büyük oranda sağlanmıştı.Medeni Kanunda kadınlara verilmeyen tek hak **Siyasi Haklardı**. Demokrasinin gereği olan seçme ve seçilme hakkı kadınlara aşağıdaki tabloya göre sırasıyla verilmiştir

Kadınlara Verilen Seçme ve Seçilme Hakları:

1930 yılında kadınlara **belediye** seçimlerine katılma hakkı, **1933**'te **muhtarlık** seçimlerine katılma hakkı, **1934**'te **milletvekili** seçme ve seçilme hakkı verildi.

Hap Bilgi: Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi hem **Halkçılık** hem de **Cumhuriyetçilik** ilkeleri ile ilgilidir.

ÖRNEK CÜMLELER	Doğru	Yanlış
Türk kadınları önce siyasi sonrada sosyal haklarını elde etmiştir		
Kadınların siyasi alanda elde ettikleri ilk hak Belediye seçimlerine katılma hakkıdır		
Dünyada ilk defa kadınlara siyasi hakları veren ülke Türkiye'dir		
Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi hem Halkçılık hem de Cumhuriyetçilik ilkeleri ile ilgilidir.		
Türk kadınları bir çok gelişmiş ülkeden önce siyasi haklarını almıştır		

1-

5 Aralık 1934 tarihinde kabul edilen yasa ile Türk kadınına milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisine katkı sağladığı söylenemez?

- A) Demokrasinin gelişmesine
- B) Kadın erkek eşitliğine
- C) Kadınların devlet yönetimine katılmasına
- D) Din ve vicdan özgürlüğünün sağlanmasına

2-

DÜNYADA KADIN HAKLARI	TÜRKİYE'DE KADIN HAKLARI
<ul style="list-style-type: none"> • Fransız kadınları 1946 yılında, Japon kadınları da 1950 yılında oy kullanma ve seçim haklarını elde etmişlerdir. • İtalya'da kadınlar ancak 1948 yılında seçimlere katılabilmişlerdir. • İsviçre'de kadınlar, siyasi haklarını 1971 yılında alabilmişlerdir. 	<ul style="list-style-type: none"> • 3 Nisan 1930 tarihinde kabul edilen bir yasa ile Türk kadınına belediye seçimlerine katılma hakkı tanınmıştır. • 26 Ekim 1933 tarihinde kabul edilen bir yasa ile Türk kadınına muhtarlık ve ihtiyar heyeti üyeliği için seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. • 5 Aralık 1934 tarihinde kabul edilen bir başka yasa ile kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı verilmiştir.

Tablodaki bilgiler karşılaştırıldığında aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Kadınların devlet yönetimine katılması erkeklerle beraber başlamıştır.
- B) Ülkelerde demokrasinin tam yerleşmesi farklı zamanlarda gerçekleşmiştir.
- C) Kadınların rolleri zaman içinde değişmiştir.
- D) Türk kadını siyasi haklarını birçok Avrupa ve dünya ülkesinin kadınlarından önce elde etmiştir.

3-

Türk İnkılabının en önemli hedeflerinden birisi de siyasi alanda eşitliği sağlamaktır

Aşağıdakilerden hangisi bu hedefe ulaşmak için yapılan bir yeniliktir?

- A) Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesi
- B) İstanbul Üniversitesinin açılması
- C) Tekke ve Zaviyelerin kapatılması
- D) Medeni Kanunun kabulü

4-

Kadınlara oy verme hakkı Türkiye'de 1934, Fransa'da 1944, İtalya'da 1948 İsviçre'de de 1971 yılında verilmiştir

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşabiliriz?

- A) Türkiye'de kadınlara siyasi haklar verilmesi ile 18 kadın milletvekili olmuştur
- B) Siyasi hakları alabilmek için Türkiye Avrupa'yı örnek almıştır
- C) Türk kadını bir çok Avrupa ülkesinden önce siyasi haklarını almıştır

D. Batılı tarzda okullar açılarak siyasi alanda yenilikler yapılmıştır

SOYADI KANUNU (1934)

-Osmanlı toplumunda soyadı yoktu. Genellikle insanlar lakapları ve doğduğu yerlere göre çağrılırdı. Bu durum resmi işlerin yürütülmesinde büyük zorluklar doğuruyordu. Bu karışıklıkları önlemek amacıyla 21 Haziran 1934'de soyadı kanunu çıkarıldı.

Mustafa Kemal'e de Atatürk soyadı verildi.

*** Molla, Hoca, Hacı, Hafız vb. gibi unvanlar yasaklandı. Çünkü bu unvanlar halkı sınıflara ayırarak sanki ayrıcalıklı konumuna taşıyordu. Amaç halk arasında eşitliği sağlamaktır. Soyadı kanunuyla sosyal hayat düzene ve rahatlığa kavuştu.

Hap Bilgi: Soyadı Kanunu Halkçılık ilkesiyle doğrudan ilgilidir;çünkü eşitlik sağlanmış ve herkesin bir soyadı olmuştur.Böylece ayrıcalık belirten lakap ve ünvanlar yasaklanmıştır.

SOYADI İLE İLGİLİ KISA BİR HİKAYE

Çiftçi Ömer hastalanan olgunu ilçedeki hastaneye götürmek için yola koyulur. Tarihler 1934 ü göstermektedir. Trene biner ve bir koltuğa oturur. Kısa bir zaman sonra görevli gelir ve oturduğu yerden kalkmasını söyler.

Ömer- "neden kalkacaktım?" der

Görevli – "orada Hasan Ağa oturacak" der.

Ömer oturduğu yerden ağa oturacak diye kalkar ve arkaya geçer.

Bu durum onu çok üzmüştür. Hastaneye gelir ve sıraya geçer sırasını bekler. Arkadan biri gelir ve en öne geçmeye çalışır.

Ömer- "niçin öne geçiyorsun?" der

Ömer'in arkasındaki kişi hemen Ömer'e seslenir:

--- O Suphi Efendi onun ayrıcalığı var çünkü o efendidir, der.

Ömer kendi kendine bu ne ya ağa, efendi,hacı,hoca,molla,paşa lakaplı insanlar toplumda ayrıcalıklı bir konumdalar,bu durum haksızlıkları meydana getiriyor diye düşünür.

İlçeye gelmişken babasından kalma arsanın tapusunu almak için ilçe tapu dairesine gider ve memurdan babasına ait arsanın evraklarını ister. Memur isim sorar

Ömer- Mehmet oğlu Ömer der.

Memur evrakları çıkarır ve bir de ne görsünler yüzlerce Mehmet oğlu Ömer görürler.

Memur – bunlardan hangisi senin ki nasıl bulcağız bu kadar aynı isim içerisinde der

Çok uzun uğraşlara rağmen hiçbir sonuç alınmadan Ömer tapu dairesinden çıkar. Bugünün onun için çok zor geçtiği düşüncesiyle köyünün yolunu tutar. Köye gelir aradan belli bir zaman geçer. Bir gün radyo dinlerken spiker bir yenilikten bahseder. Bu yenilikle herkese bir soyadı verileceğinden, bu yenilikle hacı,hoca,ağa,efendi gibi unvanların kaldırılacağından bahsedilir. Yine spiker ayrıcalıkların kaldırıldığından. Devlet dairelerindeki isim karışıklıklarının ortadan kalkacağını vurgular. Mustafa Kemal'e de Atatürk soyadının verildiğini anlatır.

Ömer bu duruma çok sevinmiş ayrıcalık ifade eden unvanların kaldırılması ile artık haksızlığa uğramayacağını düşünüp mutlu olmuş. Ve kendisi de HAKLI soyadını alıp hemen tapu dairesinin yolunu tutmuş.

SORULAR

1-Soyadı kanunu çıkarılmadan önceki toplumsal yapı nasıldı?

2-Sizce soyadı kanunun çıkarılması ile kazançlarımız neler olabilir?

3-Günümüzde soyadımızın olmadığını düşünürsek nasıl sorunlarla karşılaşabiliriz?

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ Oktay GÜLMEZ

İnkılapların Yapıldığı Alanlar

Siyasi Alanda İnkılaplar	Hukuk Alanında İnkılaplar	Eğitim ve Kültür Alanında İnkılaplar	Toplumsal Alanda İnkılaplar	Ekonomi Alanında İnkılaplar
<ul style="list-style-type: none"> - Saltanatın kaldırılması (1922) - Cumhuriyet'in ilanı (1923) - Halifeliğin kaldırılması (1924) - Çok partili rejim denemeleri 	<ul style="list-style-type: none"> - 1921 ve 1924 Anayasası - Türk Medeni Kanunu(1926) - Türk Ceza Kanunu - Borçlar kanunu - İcra ve iflas kanunu 	<ul style="list-style-type: none"> - Tevhit-i Tedrisat Kanunu (1924) - Harf İnkılabı (1928) - TTK'nın açılması 1931 - TDK'nın açılması 1932 - Üniversitelerin açılması 	<ul style="list-style-type: none"> - Tekke ve Zaviyelerin kapatılması (1925) - Şapka Kanunu (1925) - Miladi takvim ve ulusal saatin kabulü (1925) - Ölçü ve tartılarda değişiklik (1931) - Soyadı Kanunu (1934) - 1930 Kadınlara belediye seçimlerine katılması - 1934 kadınların milletvekili seçilebilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> - İzmir İktisat Kongresi (1923) - Aşar Vergisinin kaldırılması 1925 - Kabotaj Kanunu 1926 - Teşvik-i Sanayi Kanunu 1927 - 1933 Birinci Kalkınma Planı - 1937 İkinci Kalkınma Planı

ÖRNEK SORULAR

ÖRNEK CÜMLELER	Doğru	Yanlış
Osmanlı döneminde soy isim yerine lakaplar veya baba adı kullanılmaktaydı		
Soyadı kanunu öncesinde toplumda ayrıcalık belirten unvanlar vardı		
Soyadı kanunu resmi ve toplumsal ilişkileri kolaylaştırmış karışıklıkları önlemiştir		
Soyadı Kanunu halkçılık ilkesine uygun bir inkılaptır		
24 Kasım 1934 yapılan düzenleme ile Mustafa Kemal'in soyundan gelenlere Atatürk soyadı verildi		

memuriyet, yabancı ırk ve millet adları ile ahlaka aykırı gülünç kelimeler seçilmeyecektir

Soyadı kanunu ile meydana gelen değişikliğin aşağıdakilerden hangisi olduğu söylenebilir?

- Milli egemenlik anlayışı güçlenmiştir
- Batı dünyası ile aramızdaki uyumsuzluk artmıştır
- Ekonomik hayatı olumsuz etkilemiştir
- Toplumda bazı ayrıcalıklar ortadan kalkmıştır

Türk kadınına 1930'da belediye seçimlerine, 1934'te ise genel seçimlere katılma hakkı verildiğinde Avrupa'nın birçok ülkesinde kadınlar henüz bu haklara sahip değildi.

4- Bu bilgidен hareketle Türk inkılabıyla ilgili aşağıdakilerden hangisine ULAŞILAMAZ?

- Batının örnek alındığı
- Çağdaş ve ilerici olduğu
- Kendine has özellikler taşıdığı
- Taklitçi olmadığı

5-

Cumhuriyet döneminde yaşanan bazı gelişmeler şunlardır:

- Ziraat enstitüleri kurulmuş
- Veterinerlik okulları açılmış,
- Ziraat Bankası açılmış,
- Aşar vergisi kaldırılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu çalışmalarla ulaşılmak istenen öncelikli hedeflerden biri DEĞİLDİR?

- Köylüye maddi destek sağlamak
- Tarım ve hayvancılığı geliştirmek
- Köylünün vergi yükünü hafifletmek
- Tarımsal ürünlerin ihracatını artırmak

6-

Aşağıdaki inkılaplardan hangisi ulusal egemenlik anlayışını güçlendirme amacına yöneliktir?

- Tekke ve zaviyelerin kapatılması
- Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi
- Eğitim ve öğretimin birleştirilmesi
- Yeni Türk alfabesinin kabul edilmesi

7-

Türkiye'de, düşünce ve duyguda birleşen bir toplum oluşturma amacıyla aşağıdakilerden hangisi gerçekleştirilmiştir?

- Kabotaj Yasası'nın çıkarılması
- Çok partili hayata geçilmek istenmesi
- Soyadı Kanunu'nun kabulü
- Öğrenim Birliği Yasası'nın kabulü

8-

ÖĞRETMEN: Osmanlı Devletinde kadın ve erkek arasında toplumsal alanda bir eşitlik yoktu. Kadınlar toplumsal hayatta hak ettikleri saygıyı göremiyordu. **Öğretmenin bahsettiği bu olumsuzluk yeni Türk devletinde aşağıdakilerden hangisiyle giderilmiştir?**

- Medeni Kanun'un kabulüyle
- Tevhid-i Tedrisat'ın gerçekleşmesiyle
- Takrir-i Sükun Yasası'nın çıkarılmasıyla
- Latin harflerinin kabul edilmesiyle

1-

Temsili olarak verilen resimdeki karışıklığın giderilmesi için aşağıdaki hangi inkılabın yapılması gerekir?

- Soyadı Kanunun Kabulü
- Medeni Kanunun Kabulü
- Tekke ve Zaviyelerin kapatılması
- Tevhid- Tedrisat Kanunu

2-

“Osmanlı devleti döneminde toplumda soyadı mecburiyeti yoktu.

Genellikle insanlar isimlerinin sonlarına baba isimlerini de eklerlerdi veya doğduğu yerle anılırdı. Bununla birlikte bazı fiziki olarak eksikliklerinden Bahseden lakaplarda olabildi Örneğin Topal Osman gibi”

Bu durumun Osmanlı toplumunda hangisine neden olduğu söylenebilir?

- Sosyal sınıf farklılıklarının oluşmamasında
- İsimlerin birbirine karışmasına ve karışıklık yaşanmasına
- Halkın refah seviyesinin yükselmesine
- Birlik ve beraberliğin sağlanmasına

3-

Soyadı kanunu ile Türk ailesine öz adından başka soyadı da taşıma zorunluluğu getirilmiştir. Bu kanun gereği soyadları Türkçe olacak; rütbe

-SON-

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ Oktay GÜLMEZ

_____

_____
